

Täysistunto

Torstai 17.11.2022 klo 16.00—18.09

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain, puoluelain, vaalilain 112 ja 143 l §:n sekä kansalaisaloitelain 10 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 254/2022 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. — Keskustelu, ministeri Henriksson.

Asian käsittelyssä noudatettiin aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

17.02 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Tämä lähetekeskustelussa oleva lainsäädännön muutos koskee ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain eli vaalirahoituslain, puoluelain, vaalilain sekä kansalaisaloitelain muuttamista.

Den här lagändringen som nu är i behandling gäller ändring av lagen om kandidaters valfinansiering. Den gäller också partilagen, vallagen och lagen om medborgarinitiativ.

Muutosten tarkoitus on lisätä vaali- ja puoluerahoituksen läpinäkyvyyttä. Vaalirahoituslain muutokset selkeyttäisivät lakia vaalikampanjan kulut ylittävän rahoituksen osalta ja vahvistavat jälki-ilmoituksiin liittyviä valvontavaltuuksia. Vaalirahoituslakiin lisättäisiin velvollisuus avata erillinen kampanjatili valtiollisissa vaaleissa.

Genom lagändringen tas det också in en skyldighet att offentliggöra vilka som har lånat ut pengar till valkampanjen. Dessutom ger ändringarna Statens revisionsverk större rättigheter än tidigare att få uppgifter, handlingar och så vidare när det gäller tillsynen över val- och partifinansieringen.

Elikkä lainmuutoksessa myös lisättäisiin velvollisuudeksi julkistaa vaalikampanjalle lainaa antaneet tahot, ja lisäksi muutokset antaisivat vaali- ja puoluerahoitusvalvonnan suorittamista varten Valtiontalouden tarkastusvirastolle aiempaa laajemmin oikeuksia saada tietoja, asiakirjoja, aineistoja ja virka-apua.

Puoluelaissa täsmennettäisiin ei tukena pidettävien suoritusten luetteloa ja lisäksi puoluelain muutos mahdollistaisi, että puolueen valtionavustuksesta osa voitaisiin osoittaa

Pöytäkirjan asiakohta PTK 125/2022 vp

avustuksen käyttötarkoitusta toteuttavan muun yhteisön tai säätiön toiminnan tukemiseen. Puoluelakiin tehtäisiin muutoksia samassa linjassa, mitä vaalirahoituslakiin Valtiontalouden tarkastusviraston mahdollisuudesta saada aiempaa laajemmin tietoja, asiakirja-aineistoja ja virka-apua.

Samoin lainoista tulisi tehdä ajantasainen ilmoitus Valtiontalouden tarkastusvirastolle, ja lainanantaja tulisi ilmoittaa, jos lainan määrä on vähintään 1 500 euroa.

Puoluelakiin tehtäisiin myös tilinpäätösasiakirjoja koskevia muutostarpeita.

Vaalilain muutos poistaisi pakollisen jäsenäänestyksen puolueen asettaessa ehdokkaita eduskuntavaaleihin ja kansalaisaloittelain muutos parantaisi nuorten osallistumismahdollisuuksia ja tietoisuutta EU:sta laskemalla eurooppalaisen tuenilmaisun ikärajan 16 vuoteen.

Lakien voimaantulon ajankohdaksi ehdotetaan 1.7.2023.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Honkasalo.

17.05 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Vaali- ja puoluerahoituksen avoimuus ja läpinäkyvyys ovat avainasemassa demokratian ja demokraattisen edustettavuuden toteutumisessa. Sääntelyn ja toimivan valvonnan tarkoitus on tarjota kansalaisille aito mahdollisuus todeta ehdokkaiden sidonnaisuudet. Vaalirahoituksesta tehtävien ilmoitusten on annettava todenmukainen kuva siitä, minkälaiset tahot ovat osallistuneet ehdokkaiden kampanjoiden tukemiseen.

Nyt annettavassa hallituksen esityksessä ehdotetaan muun muassa vaalirahoituksen vastaanottamisen rajoittamista kampanja-ajan loppuun sekä velvollisuutta ilmoittaa kampanjasta ylijäävän rahoituksen käytöstä. Lisäksi ehdotetaan, että vaalikampanjalle lainaa antaneiden nimet tulee julkistaa, jos lainan määrä ylittää 800 euroa kuntavaaleissa ja 1 500 muissa vaaleissa. Nämä euromäärät määrittävät nykylaissa annetun tuen julkistamisen rajat. Myös Valtiontalouden tarkastusvirastolle annettaisiin oikeus saada vertailutietoja kampanjaan tukea antaneelta.

Ulkopuolinen raha vaaleissa on nykymuotoisessa demokratiassa välttämätön paha. Esietyt tarkennukset lakeihin ovatkin tarpeen läpinäkyvyyden edistämiseksi. Sääntelyn tulee olla yksiselitteistä ja mahdollistaa valvontaa tekeväälle Valtiontalouden tarkastusvirastolle kaikki mahdolliset työkalut laiminlyöntiepäilysten selvittämiseksi.

Arvoisa puhemies! Vaalirahoituksen ja siten demokraattisten osallistumismahdollisuuksien toteutumisen ongelmat ovat kuitenkin ilmoittautumiskäytäntöjä syvemmillä. Kevään 2019 eduskuntavaaleissa valitut kansanedustajat ja varakansanedustajat ovat ilmoittaneet kampanjojensa hinnaksi keskimäärin noin 35 000 euroa. Se on aivan valtavasti rahaa. Hajonta on suurta, ja joukossa on useita jopa 100 000 euron kampanjoita — siis yli 100 000 euron kampanjoita. Parlamentaarinen järjestelmämme on eriarvoistunut, ja demokraattiset osallistumismahdollisuudet ovat polarisoituneet sosioekonomisen taustan mukaan. Tästä meillä on myös tuoretta tutkimustietoa olemassa. Koulutetuimmilla ja hyväosaisilla on paremmat lähtökohdat käydä kampanjaa ja parhaat mahdollisuudet tulla valituksi. Tämän ei pitäisi olla demokratiassa mahdollista, vaan ihan kaikilla pitäisi olla mahdollisuus tulla valituksi. Toki harvoin tulee valituksi ilman kiitollisuudenvelkaa, joten paisuvat budjetit voivat myös ohjata politiikan sisältöjä.

Olen jo aiemmin tällä hallituskaudella tehnyt lakialoitteen kampanjakaton säätämisestä. Myös eduskunnan tarkastusvaliokunta on toistuvasti todennut, että laki ehdokkaan vaalirahoituksesta ei ole onnistunut lakiin kirjatussa tavoitteessa rajoittaa vaalikampanjoiden

Pöytäkirjan asiakohta PTK 125/2022 vp

kasvua. Valiokunta on pitänyt kampanjakattoa selvittämisen arvoisena. Valitettavasti parlamentaarinen ryhmä, jonka linjauksiin esityksen muutokset perustuvat, ei ollut yksimielinen kampanjakaton säätämisestä.

Painotan vielä käytännön vaikutuksia. Käytännössä esimerkiksi yritystukea saavat todennäköisimmin ehdokkaat, jotka ajavat ennen kaikkea yritysten näkökulmaa ja intressejä, kun taas muunlaisilla teemoilla kampanjoimalla on vaikeampaa kilpailla näkyvyydestä. Kampanjabudjettien paisuminen uhkaa johtaa demokraattisen päätösvallan luovuttamiseen rikkaimmille lahjoittajille, ja siksi toivonkin, että työtä vaali- ja puoluerahoitussääntelyn parantamiseksi jatketaan myös ensi kaudella. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Essayah.

17.09 **Sari Essayah kd:** Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä on sinällensä varmaankin ihan tarpeellisia muutoksia vaalirahoituslainsäädäntöön ja muun muassa siihen, mikä katsotaan puoluetueksi, mutta mietin tässä, kun näissä esityksissä on muun muassa se, että luottamustoimimaksuista tai tällaisista niin sanotuista puolueveroista jatkossa katsottaisiin, että ne ovat tukea puolueelle, ja kun kuitenkin sitten puoluerahoituslainsäädännössä on määrittelty siitä, millä tavalla tätä tukea tulee seurata, niin tässä tietysti herää huoli, onko tästä tulossa lisää byrokratiaa esimerkiksi vaikkapa paikallisosastoille tai piirijärjestöille tai sinne puoluetoimiston puolelle. Ehkä erityisesti vielä ajattelen niitä paikallisosastoja, joissa monta kertaa on näitä kunnallisia luottamusmiesmaksuja ja vastaavan tyyppisiä, joilla sitten yleensä käydään niitä seuraavia vaaleja tai sitten niillä järjestetään yleisötilaisuuksia tai vastaavaa sen paikallisen toiminnan kannalta tärkeää toimintaa kansalaisten suuntaan. Mietin, että toivottavasti tässä nyt on konsultoitu puolueita ja mietitty sitä, että tällä ei pitäisi kyllä ainakaan lisää byrokratiaa sinne paikallistasolle tuoda, koska yhä enemmän huomaa sen, että tämän päivän puoluetoiminnassa ihmisiä kyllä kiinnostaa se vaikuttaminen, mutta eivät he tule sinne kokoukseen sen takia, että he pääsisivät rahastonhoitajaksi tai sihteeriksi tai johonkin vastaavaan, kuten varapuheenjohtajan, virkaan. Siinä mielessä toivon, että tällainen ei tätä kansalaistoimintaa ainakaan lähtisi jarruttamaan lisääntyvän byrokratian muodossa.

Toinen asia, mihin kiinnitin huomiota, oli tämä eurooppalaisen kansalaisaloitteen ikärajan laskeminen 18 vuodesta 16:een. Tietysti tämä on nyt hivenen erikoinen tilanne sitten jatkossa, jos meillä kansallinen ja kansainvälinen ovat eri tavoin. Tästä, kun ministeri on paikalla, olisi tietysti ihan mielenkiintoista kuulla sitten vähän niitä perusteluja ja taustaa.

Sitten myöskin tuossa ajattelin ehdokasasettelun kohdalta, kun tässä puhuttiin siitä, että nyt tulevaisuudessa ei tarvita pakollista jäsenäänestystä. No, täytyy sanoa, että yleensä tilanteet ehdokasasettelussa ovat kyllä sen kaltaisia, että ei niihin jäsenäänestyksiin välttämättä ole tähänkään mennessä menty, ja mietin, miten tätä pykälää olisi sitten tähän asti pitänyt tulkita. Monta kertaa kuitenkin puolueyhdistykset miettivät keskenänsä ja pohtivat, mikä on paras mahdollinen ehdokasasettelu, tai vaikka kunnallisjärjestön sisällä, jolloinka tämäntyyppiset pakolliset kuulostavat kyllä erikoiselta. Ovat ilmeisesti sitten jonkunlaista jäännettä historiasta.

Sitten tämä vaalitilin avaaminen: Vaikka tämä koskee nyt sitten presidentinvaaleja, Euroopan parlamentin vaaleja ja eduskuntavaaleja, niin on huomioitava, että jo näissä aluevaaleissa meiltä Valtiontalouden tarkastusvirasto pyysi näitten vaalitilien — vaikka ne olivat monta kertaa ihan yksittäisten ihmisten yksityisiä tilejä — tiliotteet. Niiltä oltiin mak-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 125/2022 vp

settu laskuja; tietenkään niille ei saa ottaa rahaa vastaan vaan nimenomaan maksaa laskuja. Ja kyllä pidän tietysti tätä vähän sellaisena siinä ja siinä olevana, rajalla menevänä tapauksena, että siellä todellakin yksityisiä pankkitilin tiliotteita lähetellään sitten Valtiontalouden tarkastusvirastoon, eli tässä ehkä muutoinkin olisi syytä miettiä tätä kohtaa. Ja tämä todella aluevaaleissa oli käytäntö: kaikille aluevaaleissa valituille ja heidän varoilleen tuli tämä pyyntö lähettää nämä tiliotteitten kopiot, ja pyydettiin myöskin jopa sähköisesti lähettämään niitä. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Junnila.

17.13 Vilhelm Junnila ps: Arvoisa puhemies! Vaalirahaan perehtynyt tutkija Tom Venho on kirjoittanut, että ay-liikkeen kampanjasta voidaan puhua puolueiden ja ehdokkaiden rinnalla toimivana vaaliorganisaationa, joka on koordinoitu yhteen vasemmistopuolueiden kanssa. Näin tutkija on todennut, ja hänen mukaansa tämän epävirallisen vaalityön rahallista arvoa on siten vaikea mitata. Kysyn ministeriltä: miten tähän vasemmistopuolueiden tutkijan esiin tuomaan, organisaatioita hyödyttävään asiaan voitaisiin sitten lainsäädännöllisesti reagoida?

Ja toinen kysymys on, että edellä mainittu tutkija on laskenut julkisista lähteistä, että suurin yksittäinen tukija 2010-luvulla oli Stiftelsen för det tvåspråkiga Finland, ja itse asiassa tämä ylitti 300 000 euroa. Nyt kun tässä vasemmistostakin oltiin huolissaan, niin itse asiassa kun katsoin tätä tutkijan kokoamaa kahdenkymmenen listaa, niin sieltä kyllä löytyy kaikkea Punajuuri ry:tä ja Hyvä Suomea ja muuta. Aika moni näistä aika yllättäenkin, jos puolueet lasketaan pois, tuntuu osuvan aika lähelle vasenta laitaa.

Arvoisa ministeri, voisiko näihin soveltaa jotakin kattoa? Ehdokkaan henkilökohtainen kattohan ei näytä tässä olevan ongelmana, vaan tällainen erilainen säätiöiden kautta kierätetty raha, jolla valtaa näytetään ellei ostettavan niin ainakin siihen hyvin vahvasti vaikuttavan.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Autto.

17.15 Heikki Autto kok: Arvoisa herra puhemies! On tietysti tärkeää, että Suomi säilyy tällaisena maailman demokraattisimpana ja korruptoitumattomimpana yhteiskuntana, kuten monet kansainväliset arvioitsijat osaltamme arvioivat, ja varmasti nämä lainsäädäntöön tuotavat uudet muutokset, päivitykset, ovat paikallaan. Toki eduskunnan on varmasti hyvä sitten vielä tarkkaan arvioida, ovatko kaikki muutokset tarkoituksenmukaisia.

Mutta, arvoisa puhemies, kun nyt tässä vaalilaista puhutaan, niin — Lapin kansanedustajana osittain ehkä vähän omastakin asiasta puhun — vaalipiirin ihmiset ovat kovasti pyytäneet ottamaan esille sen asian, millä tavoin voidaan turvata sitten edustuksellisuuden toteutuminen eri puolilla maata vaalipiirien eriytyessä voimakkaasti kooltaan. Mietin, voiko oikeusministeriltä kysyä tässä vaiheessa, onko ministeriössä sitten jo mahdollista tulevaa hallitusohjelmaa varten valmistelua sen suhteen. Kun nyt esimerkiksi vaikka Lapin vaalipiiri muuttuu kuuden kansanedustajan vaalipiiriksi, niin tokihan se piilevä äänikynnys on todella huomattava verrattuna sitten vaikkapa Uudenmaan vaalipiiriin. Ja tässä mielessä välttämättä — vaikka vaalit teknisesti pystytään käymään maailman parhaan lainsäädännön puitteissa, mitä lainsäädäntöä tässäkin ollaan kehittämässä — ei sitten kuitenkaan pe-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 125/2022 vp

rustuslain ihmisille takaama yhdenvertainen vaalin käyminen ehkä käytännössä toteudu. Onko tähän liittyen oikeusministeriössä joitakin ajatuksia?

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Essayah.

17.17 Sari Essayah kd: Kiitoksia, arvoisa puhemies! Edustaja Auton innoittamana otin vielä toisen puheenvuoron, koska tämä asia on äärimmäisen tärkeä ja liittyy kyllä siinä mielessä myöskin tähän esillä olevaan hallituksen esitykseen, että meidän kaikella tällä vaalilainsäädännöllä vaalirahoituslaista lähtien pyrimme siihen, että meillä järjestelmä olisi avoin ja se olisi kansalaisten demokratiaa tukeva ja se innostaisi ihmisiä äänestämään ja sitä kautta olisi tukemassa kansalaisyhteiskuntaa. Mutta sitten jos meidän varsinainen vaalilaki on sellainen, että tänä päivänä joutuu kansalainen miettimään, onko hänen äänensä yhdenvertainen, jos se tulee jostakin päin Suomea verrattuna sitten jossain toisessa vaalipiirissä annettuun äänen, ja tämä piilevä äänikynnys, niin meidän pitäisi ihan oikeasti tässä salissa löytää se parlamentaarinen sopu siitä, millä lailla vaalilakia pitäisi uudistaa.

Itse ajattelen, että on käsittämätöntä... [Vilhelm Junnilan mikrofonin avautuu, jolloin puhujan mikrofonin sulkeutuu] ...puolueessani pitäisi tällä hetkellä olla kahdeksan hengen eduskuntaryhmä, jos se olisi oikeasti vastannut vuoden 2019 vaalitulosta. Täällä pitäisi olla kahdeksan kristillisdemokraattia, sen sijaan täällä on viisi kristillisdemokraattia. Kolme paikkaa on jollakin muulla puolueella, joillakin muilla puolueilla, joille nämä paikat eivät kuulu. Eli siinä mielessä meidän pitää saada Suomessa sellainen vaalilaki, jolla oikeasti se äänimäärä, mikä vaaleissa annetaan, tulee myöskin näkymään siinä paikkamäärässä, mikä eduskunnassa on. Vain sitä kautta voisimme varmistaa sen, että on yhdenvertaisuus.

Itsekin olen vuosien varrella istunut yhdessä tällaisessa oikeusministeriön vaalilakia uudistavassa työryhmässä, ja meidän pääsimme jo niin pitkälle siinä uudistamisessa, että yhden valtiopäivät kerrettiin käydä ja hyväksyä laki, mutta seuraavilla se ei enää sitten uuden hallituksen kokoonpanolla ja koalitiolla onnistunutkaan. Pidän sitä kyllä todella säälinä. Ehdottomasti me tarvitsisimme järjestelmän. Meillä on monia sellaisia niin sanottuja tasepaikkajärjestelmiä, joilla pystyisimme varmistamaan sen, että kaikki äänet ympäri Suomea annettuina ovat aivan yhtä arvokkaita.

Minusta tässä ennen kaikkea on tärkein asia muistaa, että tämä tyrehdyttää ihmisten luottamusta järjestelmään ja passivoi ihmisiä, koska silloin, jos puolueen äänikynnys alkaa jossakin vaalipiirissä olla tyyliin 16 prosenttia tai vastaava, aivan varmasti iso osa ihmisiä jää kotiin, kun he eivät pysty takaamaan omalla äänellään, että se vaikuttaisi siihen, että sieltä oman puolueen edustaja pääsee läpi. Silloin meidän vaalijärjestelmää pitää lähteä muuttamaan. Tämä on aina yksi kristillisdemokraattien tavoitteita hallitusneuvotteluihin, jos niihin satumme päätyään, eli kyllä ehdottomasti meidän pitää saada Suomessa oikeudenmukainen vaalijärjestelmä. Ajattelen, että meillä on vähän häpeällistä lähettää vaalitarkkailijoita eri puolille maailmaa tarkkailemaan, onko demokraattisesti vaalit ja oikein järjestetty, jos me emme omaa järjestelmäämme saa ensin kuntoon.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Junnila.

17.20 Vilhelm Junnila ps: Arvoisa puhemies! Pahoittelut edustaja Essayahille — painoin täällä jo mikrofoninappia, kun piti painaa puheenvuoronappia äskeisen aikana.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 125/2022 vp

Mutta on erittäin hyvä, minkä edustaja otti äsken esiin, eli kun meillä tosiaan esimerkiksi Etyj ja Euroopan neuvosto valvovat muiden vaalijärjestelmiä, niin kyllä ainakin itselleni on tullut selväksi, että se itse prosessi, miten me sen toteutamme, on kyllä valitettavan antiikin aikainen. Siitä ei ole kysymys, etteikö se itsessään toimisi tai eikö siihen voisi luottaa, vaan millä tavalla se nykyiseen yhteiskuntaan enää tässä vaiheessa muovautuu, esimerkiksi suhteellinen vaalitapa, minkä edustaja Essayah otti esiin, ja sen lisäksi esimerkiksi se, että noin kuukautta ennen arvotaan nämä numerot, joita sitten ihmiset käyvät raapustamassa vaalikopissa. En tällaista järjestelmää kyllä ole missään muualla nähnyt, ja sehän johtaa siihen, että meillä on poikkeuksellisen paljon hylättyjä ääniä, ja sitten mietitään, onko seiskassa sitä väliviivaa vai onko tuo nelonen vai onko se yhdeksän ja niin edelleen. Eli kyllä tämänkaltaisista asioista pitäisi päästä eroon. Monessa lainsäädännössä muualla laitetaan ruksi tiettyyn kohtaan, kaikki nimet ja muut vastaavat ovat siellä valmiina, ja silloin se kampanja-aikakin on pidempi, mikä hyödyttää sitten myös demokratiaa, koska kun kampanja-aika on vain kuukauden, noin keskimäärin — se keskeisesti liittyy näiden numeroiden saatavuuteen ja numeroihin, äänestämiseen — se suosii silloin myös julkisuudesta tunnettuja ehdokkaita. Eli kyllä tämä on myös yksi semmoinen asia, mitä pitäisi harkita, että tästä päästäisiin eteenpäin. Esimerkiksi Etyjin alainen ODIHR on hyvin vahvasti uudistanut tätä prosessia muualla maailmassa, ja siellä on kyllä valtavan hyviä esimerkkejä saatavilla, miten meidän tulisi tätä vaalijärjestelmäämme myös kehittää.

Tämä numeroiden julkaisu itsessään ei ole pelkkä, ainoa ongelma, vaan on myös sitten itse äänestämiseen liittyviä. Eli meillähan voi mennä tuloksen vahvistamiseen jonkun aikaa. Maailmalla on tällaisia ikään kuin hybridimalleja. Ei puhuta sähköisestä äänestyskeskuksesta, mutta sen sijaan siellä on vanha puulaatikko, se on tällainen vähän skannerin näköinen laatikko, mikä saman tien laskee sen äänen ja tallettaa sen sinne muistikortille. Se ei ole yhteydessä mihinkään, mutta kun kello tulee 20.00, niin sieltä saadaan välittömästi se tieto keskusvaalilautakuntiin, jo ennen kuin näitä ääniä lähdetään käsin laskemaan. Eli tämmöistä tietynlaista verifiointia varmaan olisi hyödyllistä ottaa myös Suomessa käyttöön, ja ainakin tästä numerojärjestelmästä tulisi kyllä päästä eroon, että kyllä täällä äänestetään edustaja Essayahia eikä jotain ehdokas 117:ää. Tämä on aika kummallinen ja vanhakantainen järjestelmä. — Kiitoksia.

Puhemies Matti Vanhanen: Edustaja Autto.

17.23 Heikki Autto kok: Arvoisa herra puhemies! Tässä edellä edustaja Essayah ja edustaja Junnila, jotka tuntevat tietysti myös kansainvälistä vaalitoimintaa erittäin hyvin, ovat käyttäneet ehkä aavistuksen myös sellaisia reippaasti eteenpäin katsovia puheenvuoroja, ja itse ehkä edustan sillä tavalla hieman tämmöistä perinteisempää linjaa, että näen, että siinänsä tämä tekninen vaalien toteutustapa Suomessa on vallan mainio. Lähinnä oma kysymykseni tosiaan koski enemmän sitä, että se kansalaisten ääni vaaleissa eri puolilla maata olisi yhdenvertainen ja sillä tavalla vaalit olisivat yhtäläiset, mutta tosiaan en tietenkään poissulje sitä, etteikö myöskin vaalitapaa pidä aina tarkastella sen kautta, voidaanko uudistuksia tehdä.

Kyllä mielestäni edustaja Junnilalle voi sen sanoa, että suomalainen vaalin toimittaminen ja ääntenlaskenta ja muu ovat hieno perinne, ja kyllä perinteitäkin on syytä vaalia. Onhan se mukavaa, että siinä vaali-illassa on myös sellainen sopiva pieni kutkutus sen jälkeen, kun ensin ovat tulleet ennakkoäännet. Sitten se ääntenlaskenta siinä parin tunnin aika-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 125/2022 vp

na etenee, mutta kuitenkin meillä aina poikkeuksetta, ovatpa vaalit mitkä vain, vaali-illan aikana saadaan luotettava tulos, ja vaikka ihan lopullisen tuloksen vahvistaminen sitten vähän ottaakin, de facto tulos on selvillä, toisin kuin sitten maailmalla, missä usein joudutaan päiväkausia odottamaan sitä ihan todellista, siihen tulevan politiikan sisältöönkin keskeisesti vaikuttavaa tietoa vaalin tuloksesta.

Elikkä tällä tavalla ehkä, kun tätä keskustelua varmasti yleisö laajasti nyt seuraa, haluan kuitenkin todeta sen, mitä tällä alkuperäisellä puheenvuorollani tarkoitin. Mielenkiintoisia puheenvuoroja, arvoisa puhemies.

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Henriksson.

17.25 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson: Kiitos, arvoisa puhemies, ja kiitos edustajille mielenkiintoisista puheenvuoroista. Tässä lakiesityksessähän nyt ei ole kysymys vaalijärjestelmän muuttamisesta, ja niin kuin edustajat tietävät, se on iso kysymys. Se on kysymys, jota ollaan tässä maassa pitkään mietitty, miten me voitaisiin parantaa suhteellisuutta ja miten me voidaan parantaa nykyistä järjestelmää. Voidaan palata siihen, jos vielä ehdin.

Muutama kommentti juuri tähän esitykseen liittyviin kysymyksiin. Esimerkiksi tämä 16 vuoden ikäraja EU-parlamentin kansalaisaloitteisiin tulee EU-lainsäädännöstä. Miksi sitten Suomen omaa lainsäädäntöä ei voida muuttaa tähän suuntaan? No, se vaatisi perustuslain muuttamista, se tulee siitä. Jos halutaan, että Suomessakin saisi allekirjoittaa kansalaisaloitteen 16-vuotiaana, niin silloin meidän pitäisi muuttaa perustuslakia niin, että saisi äänioikeuden myös valtakunnallisissa vaaleissa 16-vuotiaana, ja se taas on aika hankala yhtälö, jos ajatellaan, että tässä maassa ihminen tulee täysi-ikäiseksi 18-vuotiaana. Nämä asiat kyllä osittain kulkevat käsi kädessä, ja sen takia ratkaisu on nyt tämä, että EU-aloitteisiin voidaan kuitenkin sallia se, että 16-vuotiaat allekirjoittavat niitä tulevaisuudessa, mutta kansallisesti ei.

Tästä uudistuksesta ylipäänsä voi sanoa sen, että tätähän on tehty parlamentaarisesti. Puoluesihteerit ovat olleet tekemässä yhdessä oikeusministeriön virkamiesten kanssa tätä uudistusta, ja tästä vallitsee käsitykseni mukaan aika lailla yksimielisyyttä, ainakin suurelta osin, elikkä kaikki puolueet ovat tähän voineet ottaa kantaa.

Vaalitiliä ehdotetaan juuri sen takia, että voitaisiin helpommin kuin tänä päivänä saada selkeyttä siitä, mitä yksittäisen ehdokkaan kampanja on maksanut. Itse pidän tässä nyt erittäin tärkeänä, että pankit myös avaavat erillisiä kampanjatilejä. Tästä tulee aikamoinen byrokraattinen rumba, jos pankit syystä tai toisesta eivät halua tilejä avata ja sitten ehdokkaan pitää näyttää Valtiontalouden tarkastusvirastolle, että pankki on evännyt tällaisen tilin avaamisen. On varmasti syytä vielä eduskuntakäsittelyssä ja valiokuntakäsittelyssä paneutua tähän puoleen. Ylipäänsä läpinäkyvyyttä halutaan lisätä, ja se on tärkeätä. Luottamus meidän vaalijärjestelmää kohtaan on syytä pitää korkealla.

Lopetan ehkä tämän puheenvuoron myös toteamalla sen, että ainakin itse tässä maailmanpoliittisessa tilanteessa, kun on paljon erilaista vaikuttamisyritystä olemassa myös vaaleihin, niin itse pidän erittäin tärkeänä sitä, että meillä äänestetään edelleen paperilla ja kynällä. — Kiitos.

Puhemies Matti Vanhanen: Tähän asiaan varatun puolen tunnin puitteissa voi antaa vielä yhden puheenvuoron. — Edustaja Mäkelä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 125/2022 vp

17.29 **Jani Mäkelä ps:** Arvoisa puhemies! Vielä tuohon, mitä ministeri Henriksson äsken mainitsi näistä pankkiasioista, haluaisin tuoda esille sellaisen tulokulman vaalirahoituksesta ja yleensäkin ehdokkaan näkökulmasta, että yleensäkin pankkiasiointi on tehty vähän turhan vaikeaksi Suomessa rahanpesusäännösten nojalla ihan tavallisellekin kansalaiselle. Mökin mummolta kysellään kaikenlaisia erikoisia kysymyksiä pankissa, että saataisiin esitettyä venäläisten uusrikkaiden rahanpesu. Siitähän siinä käytännössä on kysymys. Se ei toimi se systeemi, mutta näin se vain menee. Erityisen vaikeaa se on politiikassa mukana olevalle ihmiselle, varsinkin kansanedustajalle. Ainut paikka, missä tuntee olevansa poliittisesti vaikutusvaltainen henkilö, on pankkisali — tällaisen kaskun olen kuullut joskus jonkun sanovan, ja se valitettavasti saattaa joissain tilanteissa pitää paikkansakin. Mutta tosiaan näiden kampanjatilien perustaminen on yllättävän vaikeaa.

Itse aikanaan perustin kampanjatiliiä, kun se oli vielä mahdollista rekisteröitymättömän yhdistyksen nimissä, tai se ohjekin oli, että se perustetaan sillä tavoin. Nyt en enää tiedä, miten sen tilin perustaminen ylipäänsä käytännössä onnistuisi. Pankkien palvelut on karistettu minimiinsä, kuten konttorit, joissa tällaisia asioita voisi käytännössä hoitaa. Jos olisin nyt lähtemässä eduskuntavaaliehdokkaaksi puhtaalta pöydältä, niin luultavasti tekisin sen johtopäätöksen, että en viitsi perustaa mitään kampanjatiliiä ja rahoitan kampanjani täysin itse, koska se tilien perustaminen on liian vaikeaa, vaivalloista ja hankalaa. Tämä alkaa olla jonkinlainen ongelma demokratiallekin, kun ehdokkaat eivät voi ottaa vastaan vaalirahoitusta vaikka haluaisivat. Tähänkin toivoisin kiinnitettävän huomiota.

Puhemies Matti Vanhanen: Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään, ja sitä jatketaan tässä istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 17.31.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 18.08.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 5 käsittelyä. — Tänä aikana puhujalista on tyhjentynyt.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin perustuslakivaliokuntaan.